

Književne novosti

Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Farsa v treh aktih. Spisal Ivan Cankar. Ljubljana 1908. Založil L. Schwentner. Cena broširani knjigi 2 K, eleg. vez. 2 K 80 h, po pošti 10 h več. Kritiko o tem [najnovejšem delu Cankarjevem] priobčimo prihodnjič.

Malo življenje. Povest. Spisal dr. Fr. Detela. Ljudske knjižnice 4. zvezek. Ljubljana, 1908. Založila „Katoliška Bukvarna“. Tisk „Katoliške Tiskarne“. Cena broširani knjigi 1 K, vezani 1 K 60 h. Iz te povesti dehti kot iz malokatere vonj po domači zemlji. Kar je tu pisal pisatelj, je videl na svoje oči in slišal na svoja ušesa. Takih povesti bi potrebovala „Družba sv. Mohorja“. Spisana je bila ta povest prej, nego je postalo tako podrobno slikanje moderno. Zato bode gotovo zdaj bolj ugajala, nego je nemara tistikrat, ko je bila prvič natisnjena v „Ljub. Zvonu“

Poljudna pravna knjižnica. Zvezek I. Zakon o dovoljevanju poti za silo od 7. julija 1896. l., drž. zak. št. 140. Uredil dr. Ed. Volčič. Cena 40 vin. V Ljubljani 1907. l. Izdalo in založilo društvo „Pravnik“. Tiskala „Zadružna tiskarna“ v Krškem. — Namen te izdaje je pojasnjen v predgovoru. Sicer pa mora vsakdo na prvi pogled uvideti koristnost takega podjetja. Nepoznanje zakonskih določil je bilo že marsikomu na škodo in velikih zaslug si steče, kdor vzame nase trud, da na primeren način poučuje preprosti narod v pravnih stvareh. Prvi zvezek pravne knjižnice nam je dokaz za to, da je uredništvo v večjih rokah. Želimo le, da bi se knjižnica hitro razširila med narodom. Seveda, samo s pozivi po časnikih to ne pojde. Treba bode za to tudi osebne agitacije. Kdor je v stiki s preprostim ljudstvom in je njegov prijatelj, naj stori v tem pogledu svojo dolžnost.

Obrtno zakonoznanstvo. Sestavil H. Podkrajšek, c. kr. strokovni učitelj. Cena vezani knjigi 1 K 20 h. Na Dunaju. Založil Karol Graeser in drugovi. 1907. Z odlokom vis. c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 10. julija l. 1907, št. 22.142, odobrena učna knjiga. Ta nova knjiga bode dobro služila tudi praktičnim potrebam in nabaviti bi si jo moral vsak obrtnik. Vsebina ji je bogata: obsega desetero državnih in troje deželnih zakonikov, katerih določila bi morala biti znana bolj ali manj vsakemu državljanu, zlasti pa obrtniku. Posamezni zakoni niso enostavno ponatisnjeni, temveč ekscerpirana so iz njih in potem logično in jako pregledno sestavljena samo tista določila, ki jih je treba vedeti v vsakdanjem življenju, če se hoče kdo obvarovati škode. Odstranjen je ves nepotrební balast in to ravno daje knjigi pravo vrednost in porabnost. Da je sestavil kaj takega nejurist, zasluži še posebnega priznanja.

— a —

Ivan Podlesnik: Knjigovodstvo. I. del. V Ljubljani 1907. Založila „Katoliška Bukvarna“. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. Cena vezani knjigi 3 K 20 h. Ta knjiga naj bo po lastnih besedah pisateljevih v prvi vrsti učna knjiga za voditelje izobraževalnih društev. Budila naj bi v njih in v vseh članih sploh zmisel za gospodarstvo. Knjiga je pisana umljivo in pregledno. Obetata se še dva dela.

Slovenski kmečki koledar za leto 1908. Izdala in založila narodna založba v Celju. Uredil Vekoslav Spindler. Cena izvodu 1 K, s poštino 1 K 20 h. Celje, 1907. Natisnila „Zvezna Tiskarna“ v Celju. „Slovenski kmečki koledar“ prinaša na 308 straneh poleg običajne vsebine, ki jo nahajamo v vsakem

koledarju, mnogo kmečkemu ljudstvu potrebnih poučnih člankov, pa tudi prikladnih izvirnih leposlovnih spisov. Ne dvomimo, da bode ta koledar občinstvu, kateremu je namenjen, jako dobro služil.

Slovensko-Amerikanski koledar 1908. Izdalo in založilo uredništvo „Glasa Naroda“. XIV. letnik. New York. Cena 30 centov. Tudi letošnji Slovensko-Amerikanski koledar se odlikuje po bogati vsebini. Kogar zanima izvedeti, v kakem duševnem obzorju žive naši bratje onkraj morja, naj seže po tem koledarju. Široko to obzorje ni, a veseli moramo biti, da se naši ljudje v daljni Ameriki sploh še zavedajo svoje narodnosti in da sploh še kajčitajo v svojem jeziku.

Trnski. Spomen na književnu 70-godišnjico (1837—1907). Napisao Josip Milaković. Sarajevo 1907. Tiskom i nakladom Daniela A. Kajona. Knjižica, katero diči podoba pesnikova, je pisana z velikim navdušenjem za tega starosta med hrvatskimi pesniki. A ne samo kot pesnik, temveč morda bolj še kot človek se nam opisuje v tej knjižici Trnski, ki je že kot osemnajstleten mladenič zapisal pomenljive, še danes aktualne besede: „Lijepo je reći: Sve za domovinu, ali je još ljepše činiti.“

Kobzar. Izbrane pesmi Tarasa Ševčenka z zgodovinskim pregledom Ukrajine in pesnikovim življenjepisom. Prevel Jos. Abram. Založila „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. Tiskala tiskarna Kat. tiskarskega društva v Postojni. Cena broš. knjigi 2 K 40 h, vezani 3 K 60 h. Knjiga je izšla kot V. zvezek „Leposlovne knjižnice“ in ima namen, seznaniti naše občinstvo z znamenitim ukrajinskim pesnikom Tarasom Ševčenkom. Vsekakor Ševčenko zasluži, da ga natančneje spoznamo tudi mi Slovenci. Knjigo diči pesnikova slika. Dodan ji je tudi majhen zemljevid Ukrajine. Potrebne so bile opombe in pojasnila, ki se nahajajo ob koncu knjige. Z njih pomočjo bo lahko vsakdo s pravim užitkom čital lepo podane prevode Ševčenkovihih stihov, ki so polni pristne poezije.

Ana Karenina. Roman grofa L. N. Tolstega. Iz ruščine prevedel X. „Slovanske knjižnice“ zvezek 157.—172. Cena 1174 strani debeli knjigi je za naročnike 4 K 60 h, za nenaročnike 6 K 40 h. Dobiva se v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček v Gorici in po drugih knjigarnah. Ana Karenina je po mnenju mnogih najlepši roman Tolstega, vsekakor pa poleg njegovega romana „Vojna in mir“ njegovo najznamenitejše delo, ki ga mora poznati vsak izobraženec. Prevod se čita gladko, žal, da ga kvari toliko tiskovnih hib.

Tri povesti Leva Tolstega. V Trstu 1907. Založila tiskarna „Edinosti“. Knjižica obsega tri znamenite povesti Tolstega, in sicer: „Jetnik v Kavkazu“, „Starca“ in „Koliko zemlje potrebuje človek?“ Cena 80 h, po pošti 10 h več. Knjiga se dobiva tudi v „Narodni knjigarni“ v Ljubljani.

„Ze slovanských hor“. Izdala in založila Češka podružnica Slov. plan. društva. Cena 4 K, vez. 5 K 60 h. (Dobiva se v Ljubljani v „Narodni knjigarni“ in v knjigotržnici L. Schwentnerja.) Kot spominsko knjigo je izdala to krasno publikacijo Češka podružnica Slov. plan. društva o priliki svoje desetletnice in jo spravila v promet kot božično darilo slovanskim turistom v veselje, pred vsem slovenskemu planinstvu v prid in čast. Ko prebiramo lično to izdajo, opremljeno s 6 barvotiski in 27 fotografskimi pogledi, se oglašča v nas Slovencih ponos, da so našle naše gore v Čehih od srca jim vdane občudovatelje, ki ne mirujejo, da vzbude vsepovsod poželenje po njih, hrepenenje po čaru, ki jih obdaja, stremljenje po kreposti, ki jo nudi prerojevalna moč zdravega planinstva. S tako elegantno in fino nobleso niso bile pač naše planine doslej še odlikovane. Upajmo, da poda češki ta prvenec

impulz, da zagledajo beli dan še drugi, da pride na svetlo kdaj tudi kak slovenski proizvod in da prešine tudi naše kroge moda, da jim bodo planinske knjige najljubše čtivo, alpinistiške umetnine najdražji okras knjižnic in stanovanj.

In če preseneča zunanja oprema knjige, ogreva čitatelja topli in pristrčni ton zadivljenosti, ki ga narekuje piscem knjige ljubezen do naših planin. V uvodu se spominja dr. Bohuslav Franta činitelj, ki so vzbudili alpinizem med Čehi, spominja se ustanovitve Češke naše podružnice, ki naj širi med Čehi alpinizem, ono mogočno sredstvo, ki vpliva tako čudesno na vzgojo, moč in trdnost značaja, na srčnost, ki je je nam treba v javnosti, in kot slavospev našim slovenskim planinam, ki si jih je izbrala Češka podružnica za svoje torišče, se glasi nad vse simpatični dr. Frantov uvod. J. Čermák popisuje v spisu „Huda Polica“ živo in plastično, kako je opravil z dr. Dvorským leta 1904. v spremstvu vodnikov Komaca in Oitzingerja na videz skoraj nemožno turo ob stenah nad Zajezerom se dvigajočega velikana Montaža. Opis ta štejem smelo med najboljše onih markantnih, ki vzbujajo pravo podobo o turi in slično slast, kakršno bude spomini njemu, ki je to turo izvršil. Dr. Viktor Dvorský podaje v spisu „Horská pásma Černé Hory“ nadroben in pregleden tabló Crnogorskega gorovja, jasno in instruktivno nam podaje pravo sliko o širši javnosti doslej še neznanem ustroju te nam toli bližnje, in vendar neznane dežele. Spis, ki mu gre posebno odlikovanje, je dr. Karla Chodounskega „Horský sport a zdraví“. Kar je pisatelj kot zdravnik proučil, kot renomiran in izkušen alpinist sam preizkusil, podaje v svojem spisu kot svoj kredo, svojo z nasveti pretkano in prepričevalno izraženo vero o zdravilni moči turistike. Skrbno monografijo objavlja dr. Otokar Laxa v spisu „Skupina Mangartska“, nadrobno študijo o Mangartskem pogorju, ki ga je proučil do njegovega najzadnjega izrastka. Dr. Stanislav Prachenský beleži v spisu: „Česká chata v Saviňských Alpach“ kos zgodovine Češke podružnice, ki je dokumentiran v vzorni tej koči in v terenskem delu, ki ga je izvršila podružnica v obližju koč. Specijalist v proučevanju in poznavanju Karnskih Alp, dr. Růžička, zaključuje knjigo z ljubeznivo pisanim člankom „Vzpomínky na Kanin“.

In da se ozremo še po ilustrativni strani znamenitega tega literarnega pojava, opozarjamo na slike Marije Chodounske: „Triglav z Dovških podov“, „Kočna“, „Mangartska skupina s Prisojnika“ in „Z Jezerskega“ ter na Ottona Bubenička sliko: „Češka koč“, slike prelestnih barv, iz katerih dehtita poezija in veličastvo planinskega sveta.

Dr. V. Foerster.

Die Zukunft Österreich-Ungarns und die Haltung der Grossmächte. Von Scotus Viator, übersetzt von Elsa Brockhausen. Mit einer Vorrede von Prof. Dr. C. Brockhausen. Leipzig und Wien. Franz Deuticke. 1907. 8°. 83 str.

V zadnjih desetletjih se je doma in na tujem v raznih krogih mnogo pisalo, še več pa govorilo, da mora Avstrija vsaj po smrti cesarja Franca Jožefa I. razpasti in postati žrtva sosednjih velikih držav. Kdor pa pozna malo njeno preteklost, kdor ve, kake hude čase je večkrat prebila, kdor ima nekoliko obzorja po evropski politiki in kdor pomisli, kako dolgo že n. pr. umira evropska Turčija, ne more seveda takim prorokovanjem pripisovati nikake važnosti. Ni pa tudi lahko take nazore pobijati. Zategadelj moram posebno pohvaliti gori imenovano brošuro, kajti „škotski popotnik“ je čudovito kratko in jedrnat povedal in utemeljil svoje prepričanje, da sta Avstrija in Ogrska kot politična in gospodarska edinica potrebna za evropsko ravnotežje. Niti Nemčija niti Rusija niti Italija ne morejo zaradi svojih koristi želeči njenega razpada, o Franciji in Angliji pa ni treba niti govoriti. Za

primer vzemimo samo Nemčijo, katero bi vsenemci najraje razširili do Trsta in še dalje. Taka ekspanzivnost bi vzdignila evropsko koalicijo proti Hohenzollercem, ki bi edinega, ali nezanesljivega in neprijetnega zaveznika mogli imeti le v — Madžarih. In kako bi naj Nemčija prebavila Čehe in južne Slované, kako bi naj vladala 11½ milijonov njej sovražnih Slovanov, posebno pa še Poljake, ako bi se Galicija združila z Rusijo, kar bi pomenilo obnovenje Poljske? Ne glede na to, da se avstrijski Nemci v svoji ogromni večini ne bi hoteli odreči svoje starodavne dinastije in svoje cesarske prestolnice, bi Nemčija izgubila svojo protestantovsko večino, katoliški centrum bi bil njen gospodar, južne države pa bi se nagibale k Dunaju in razpor med severom in jugom bi se še povečal. Zanimivo pa je tudi, kako angleški publicist s svojim državniskim pogledom sodi o notranjih avstrijskih in ogrskih razmerah. Vidi se, da je mnogo sam opazoval, dobro proučil avstrijsko zgodovino in bržkone dobil tudi razne vire v najvišjih avstrijskih krogih. O Avstriji piše blagohotno, vendar zahteva tudi od nje, naj po svojih reformah reši narodnostno vprašanje in sicer z „deželno avtonomijo“, naj torej sklene kompromis s federalisti na podlagi oktobrskega diploma; na Ogrskem se pa naj da samouprava različnim narodnostim, ki bi morala se opirati na municipalno in županijsko avtonomijo, osrednji parlament pa je pustiti na miru. Vendar najbolj važno je, kako ostro in brezobzirno postopa pisatelj proti vsem madžarskim težnjam, posebno pa proti madžarski narodnostni politiki. Časi so se res jako izpremenili, ako pomislimo, kako zaslombo so imeli Kossuthov oče in sploh „viteški“ Madžari na Francoskem in Angleškem, zdaj pa se jim v celem poglavju, ki ima geslo „quem deus vult perdere, prius dementat“, dokazuje v angleškem jeziku, kako nespametna je njih politika proti Avstriji in dvoru in kako krivična in pogubna nasproti ogrskim narodnostim; najbolj bo pa morebiti madžarske politike peklo dokazovanje, da svojih razmer nikakor ne smejo primerjati angleškim. Posebno važnost polaga pisatelj zaradi balkanske politike na hrvaško vprašanje, namigava, da bi Velika Hrvatska odgovarjala avstrijskim interesom, in misli, da bi se prvi korak k federalizmu dal prej izvršiti na jugu nego na severu, kajti Praga in Zagreb kot stolici dveh slovanskih kraljestev v habsburški monarhiji bi odločno ovirali vsenemške načrte.

Brošura je v gladkem nemškem prevodu vzbudila pozornost in našla prijazen odmev tudi v širših avstrijskih političnih krogih. Tudi iz tega se lahko sklepa, kako se vsaj v nekih vodilnih krogih misli o bodočnosti naše države in cele monarhije. Zaradi tega je treba, da se z njo seznanijo naši politiki, kajti usoda našega naroda je v najtesnejši zvezi z bodočnostjo Avstrije. Nam je n. pr. treba vedeti, kaka rešitev narodnostnega vprašanja se pripravlja, kajti z „deželno avtonomijo“ lahko Slovenci pridejo izpod dežja pod kap. O takih načelnih vprašanjih se pri nas premalo misli. Pohvalna izjema je bila v zadnjem času brošura dr. H. Tume o jugoslovanskem vprašanju, katero zahteva resnega premišljevanja, saj vidimo, da se v tem oziru niti ona dela slovenske in hrvaške omladine, ki imata blizu enake načelne nazore, ne razumeta.

V podrobnosti in kritiko Viatorjeve brošure se ne morem spuščati, priporočam pa jo lahko mislečim rojakom.

M. Murko.